

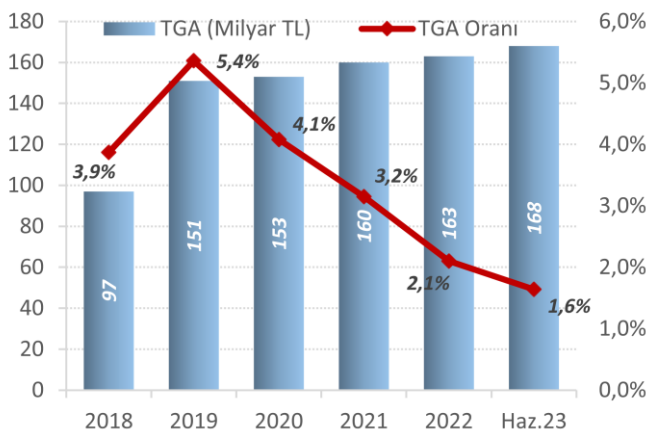
BANKACILIK SEKTÖRÜ – TAHSİLİ GECİKMİŞ ALACAKLAR

Bu raporda, tahsili gecikmiş alacaklar (TGA) konusunda Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) ve Türkiye Bankalar Birliği (TBB) Risk Merkezi'nin verileri kullanılmaktadır. Ancak, her iki kurum arasında rakamlar farklılık göstermektedir. TBB Risk Merkezi'nden edindiğimiz bilgiye göre bu farklılığın nedeni; TBB Risk Merkezinin verilerine, gerçek/tüzel kişi bazında bildirim yapılmayan ve tasfiye olunacak kredilerde 20,0 TL altı değere sahip olan kredi hesaplarının dahil olmaması, bununla birlikte kredi hesaplarının faiz reeskontu ve faiz tahakkukunun ana para tutarlarına dahil edilmesidir. Ayrıca faaliyet izni iptal edilmiş bankaların müşterilerinin kredi ve alacaklarının da tasfiye edilinceye kadar TBB Risk Merkezi raporları kapsamına dahil edilmesidir. Bu farklılıklar nedeniyle, yorumlarımızda hangi kurumun rakamlarının dikkate alındığı açıklanmaktadır.

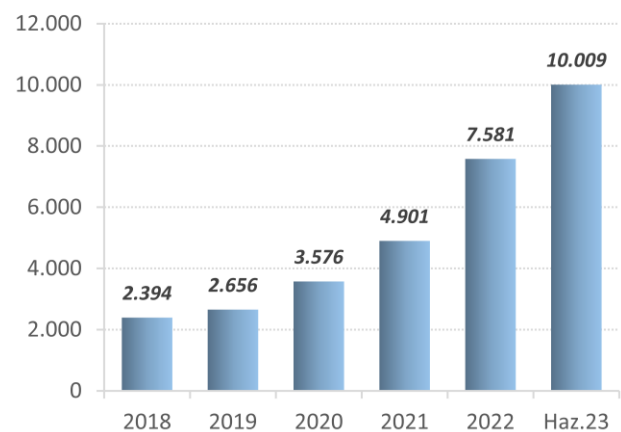
Artan Kredi Hacmine Rağmen Stabil Kalan TGA, Oransal Olarak Azalış Eğiliminde

2018 yılı ortalarından bu yana piyasalardaki dalgalı seyir ve ekonomideki belirsizlikler nedeniyle oluşan olumsuz gidişat sonucu, tahsili gecikmiş alacaklar ve yakın izlemedeki kredilerin toplam düzeyleri Türk Bankacılık Sisteminin hala önemli sorunlarından olmaya devam etmektedir. Kredi hacmindeki büyüme ve BDDK tarafından alınan kararlar sonucu bir süredir neredeyse stabil olan TGA rakamı nedeniyle TGA oranı, 2020 yılından beri azalış eğilimindedir. Son iki yıldır kredi hacmindeki artış dikkat çekici düzeydedir. Hükümetin 2023 yılının ilk yarısının sonuna kadar uyguladığı faiz ve kredi politikaları sonucu enflasyon ortamında düşük kalan faiz oranları nedeniyle, kişi ve kurumların kredi kullanımına yöneldiği görülmektedir. Ayrıca enflasyon ortamının etkisiyle gayrimenkul fiyatlarının yükselmesi, kişi ve kurumları atıl durumdaki gayrimenkullerini satarak kredi borçlarını ödemeye yöneltmesi de TGA tutarlarının stabil kalmasında etkili olmuştur.

Şekil 1. TGA ve TGA Oranı



Şekil 2. Kredi Hacmi



Aralık 2022 ile Haziran 2023 arasında, sektörün brüt kredilerinin %31,4 artış göstermesine rağmen, nominal TGA tutarının sadece %5,5 artması nedeniyle, Aralık 2022'de Risk Merkezine göre %1,9 olan TGA oranı, Haziran 2023 sonunda %1,6'ya gerilemiştir. Önümüzdeki yerel seçimler nedeniyle, devletin destek ve teşvikleriyle kredilerdeki artışın

BANKACILIK SEKTÖRÜ – TAHSİLİ GECİKMİŞ ALACAKLAR

yükselen faizler nedeniyle aynı hızda olmasa da devam etmesi beklenmektedir. Ancak, seçim süreci tamamlandığında, sıkı para politikası uygulamalarının etkinliğinin artması ile birlikte kredilerin kısılması ve TGA oranlarının yükselmeye başlaması beklenmektedir.

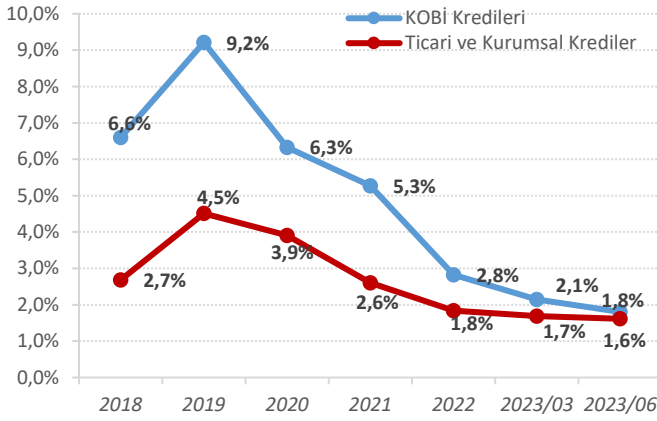
BDDK, 24.06.2022 tarihli ve 10250 sayılı Kurul Kararı ile bankaların, makro ihtiyati adımlar kapsamında bağımsız denetime tabi olan şirketlere TL cinsinden yeni nakdi ticari kredi kullandırmasına yönelik sınırlamalar getirmiştir. 07.07.2022 tarihli ve 10265 sayılı kararı ile ise bankalarla birlikte diğer finansal kuruluşları da aynı sınırlamalara tabi tutmuştur. 21.10.2022 tarihli ve 10389 sayılı BDDK kararı ile TL cinsinden yeni nakdi ticari kredi kullandırmasına yönelik sınırlamalara ilişkin eşik değerleri düşürülerek sıkılaştırmaya gidilmiştir. TCMB'nin Mayıs 2023 tarihli ve 2023-1 sayılı finansal istikrar raporuna göre, 2023 Mart ayı itibarıyla 2021 yılsonuna kıyasla son dönemde alınan makro-ihtiyati tedbirler ile KOBİ, esnaf, tarım, ihracat ve yatırım kredisi haricindeki kredilerin büyümesi %23,1 düzeylerine kadar gerilemiştir. Aynı rapora göre, KOBİ, esnaf, tarım, ihracat ve yatırım gibi hedef seçilen kredi türlerinin toplam TL krediler içerisindeki payı, 2022 yılının ilk çeyreğinde %66 iken, 2023 yılının Mart ayı itibarıyla %81'e yükselmiştir. Ayrıca, uygulamaya alınan makro-ihtiyati tedbirler nedeniyle, Mart 2023 itibarıyla 2021 yılsonuna kıyasla hedef seçilen kredi türlerinin büyümesi %165 olarak gerçekleşmiştir. Alınan makro ihtiyati tedbirler ile her ne kadar ticari ve kurumsal kredilerin hacminde azalma yaşansa da, hedef seçilen kredi türlerindeki büyüme ile sektörün kredi hacmi büyümeye devam etmiş ve TGA oranlarının azalmasında etkili olmuştur.

Ticari ve Kurumsal Krediler ile KOBİ Kredilerinin TGA Oranlarının Gelişimi

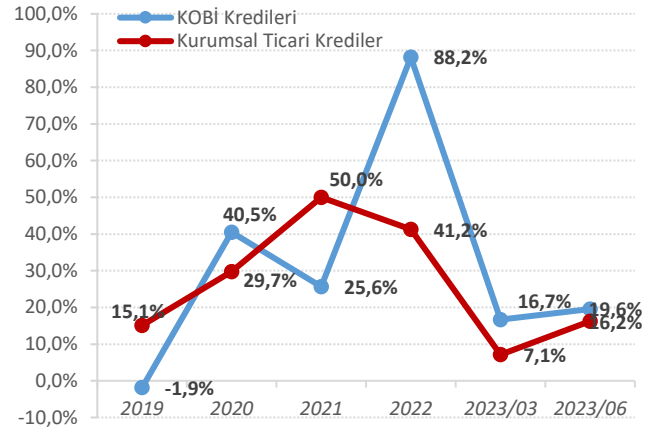
Ağustos 2018'deki kur krizinden sonra hem KOBİ hem de kurumsal ve ticari kredilerin TGA oranları artış göstermiştir. Yıllar itibarıyla bakıldığında, KOBİ kredilerinin TGA oranı, kurumsal ve ticari kredilerin TGA oranının üzerinde seyretmiştir. Bu durum, KOBİ'lerin ekonomik ve siyasi konjonktürden, kurumsal ve ticari firmalara göre daha fazla etkilenmelerinden kaynaklanmaktadır. Ancak, aşağıdaki grafikten de görüleceği gibi 2020 yılı ve sonrasında KOBİ'lerin TGA oranı hızla azalma eğilimindedir. 2018 yılındaki kur atağından sonra KOBİ'lere verilen kredilerin kısılması ve KOBİ'lerin TGA tutarının hızla artması sonucu ciddi şekilde artan TGA oranı, 2020 yılında pandemi nedeniyle kredi musluklarının açılması sonucu kredi miktarının artması, artan nakit bolluğu nedeniyle KOBİ'lerin geciken kredilerini ödenmeye yönelmesi sonucu hızla düşmeye başlamıştır. 2022 yılında makro ihtiyati adımlar kapsamında ticari kredi kullanımına getirilen kısıtlamalar sonrası KOBİ'lere verilen kredi miktarının %88,2 artması TGA oranının azalma eğilimini devam ettirmiştir. Haziran 2023 itibarıyla %1,8 e kadar gerileyen KOBİ'lerin TGA oranının, ticari ve kurumsal kredilerin TGA oranına oldukça yaklaştığı görülmektedir. Henüz KOBİ kredilerine herhangi bir kısıtlama gelmemekle birlikte artan faiz oranları neticesinde KOBİ'lerin krediye ulaşımının kısıtlanacağı ve bu nedenle TGA oranının tekrar artmaya başlayacağı görüşündeyiz. Artan faiz ortamı sadece KOBİ kredilerinde düşüşe neden olmakla kalmayacak, genel olarak bankacılık sektörünün kredi hacminde düşüşe neden olacaktır. Bununla birlikte, piyasadaki nakdin kısılması sonucu TGA tutarlarının da artmaya başlaması beklenmektedir.

BANKACILIK SEKTÖRÜ – TAHSİLİ GECİKMİŞ ALACAKLAR

Şekil 3- Kredi Türüne Göre TGA Oranları



Şekil 4- Kredi Türlerine Göre Kredi Büyümesi



Yapılandırmalar ve Düzenlemeler Nedeniyle TGA Artışı Sınırlı Kalmıştır

2019 yılı sonunda BDDK almış olduğu kararla finansal yeniden yapılandırma çerçeve anlaşması kapsamında banka ve finansal kurumlara kredi borcu bulunan büyük ölçekli ve küçük ölçekli şirketler için “Finansal Yeniden Yapılandırma” uygulamasına başlamıştır. Bu kapsamda, Türkiye Bankalar Birliği verilerine göre Ekim 2019 – Temmuz 2023 tarihleri arasında küçük ve büyük ölçekli toplam 399 firma için 142,0 milyar TL tutarındaki kredi borcu yeniden yapılandırılmıştır. 2019 yıl sonundan sonra uygulanmaya başlanan yapılandırma programları ve donuk alacakların sınıflandırmasında yapılan değişiklikler sonucu, nominal TGA tutarları Mart 2023’e kadar neredeyse yataya yakın hareket etse bile, Haziran 2023 döneminde üç ay gibi kısa bir sürede BDDK verilerine göre %6,0 artarak 168,3 milyar TL, Risk Merkezi verilerine göre ise %7,0 artarak 200,8 milyar TL seviyesine yükselmiştir. Diğer finansal kurumların (faktoring, leasing ve finansman şirketleri) nominal TGA tutarı toplamı BDDK verilerine göre 8,2 milyar TL’ye, Risk Merkezine göre ise 11,8 milyar TL’ye ulaşmıştır.

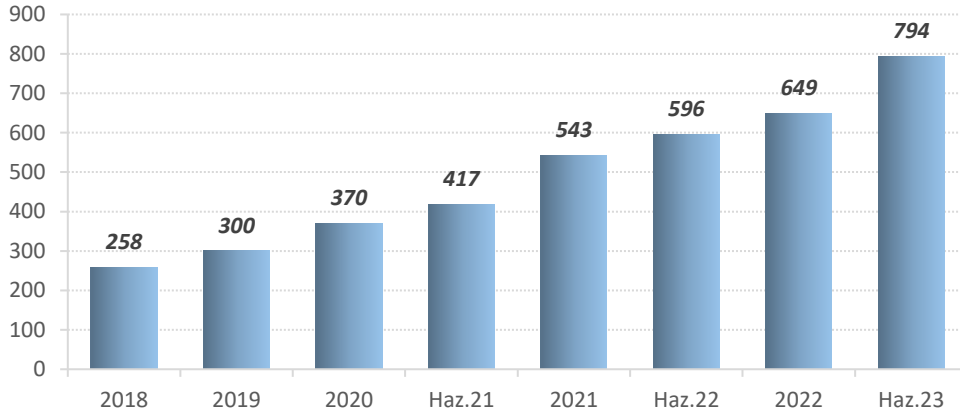
Yakın İzlemedeki Krediler Artmaya Devam Ediyor

Yakın izlemedeki krediler de yıllar itibariyle artmaya devam etmektedir. Son beş dönemdir artmaya devam eden yakın izlemedeki kredilerdeki en büyük artış %46,8 ile 2021 yılında gerçekleşmiştir. 2021 yılından sonra artış hızı yavaşlamakla birlikte Haziran 2023 döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre %33,2 artış göstermiştir. Ekonomide ve finansal piyasalarda uygulanan politikalardaki istikrarsızlıklar giderilene ve daha öngörülebilir bir yapıya kavuşuncaya kadar bu artışın devam etmesi beklenmektedir.

Yakın izlemedeki krediler nominal olarak büyümekle birlikte toplam krediler içindeki payı ise yıllar itibariyle azalma eğilimindedir. Bu eğilimin ana nedeni kredi hacmindeki yüksek büyümedir. TGA ve yakın izlemedeki kredilerin toplam kredilere oranı Haziran 2023 döneminde %9,6 olarak gerçekleşmiştir. Bu oran, %17’ye ulaştığı 2019 yılından beri, kredi hacmindeki artışın etkisiyle azalma eğilimini devam ettirmektedir.

BANKACILIK SEKTÖRÜ – TAHSİLİ GECİKMiŞ ALACAKLAR

Şekil 5. Yakın İzlemedeki Krediler (Milyar TL)



%1,6 olan TGA Oranı Yakın İzlemedeki Krediler Dahil Edildiğinde %8,9

Bankalar, 2018 yılından itibaren, TFRS 9 standardına göre, kredilerini sınıflandırmakta olup, kredi gecikmesi olmasa bile, bankaların kullandıkları model sonuçlarına istinaden kredi riskinde önemli derecede artış olan kredileri yakın izlemede sınıflandırmaktadır. Bankalar yakın izlemedeki kredilerini, yeniden yapılandırılmayan, sözleşmesinde değişiklik yapılan ve yeniden yapılandırılan finansman kredileri olarak üç ayrı kategoride takip etmektedir. Son iki kategori yeniden yapılandırılmış krediler olarak izlenmektedir. 57 bankanın Haziran 2023 sonu bilançolarını inceleyerek yaptığımız bir çalışma bize Haziran 2023 itibarıyla, 840,6 milyar TL olan yakın izlemedeki kredilerin 349,8 milyar TL'sinin "yeniden yapılandırılmış kredilerden" oluştuğunu göstermektedir. **Turkrating olarak banka bilançolarından yaptığımız hesaplamalara göre, bankacılık sektörünün Haziran 2023 sonu %1,6 olan TGA oranı, yakın izlemedeki krediler de dahil edildiğinde %8,9'a yükselmektedir.** Bu oran kredi hacmindeki büyüme nedeniyle azalış eğilimindedir.

TGA + yakın izlemedeki krediler oranı Aralık 2022'deki %9,7 seviyesinden Haziran 2023'de brüt kredilerdeki artış hızı nedeniyle %8,9 seviyesine gerilemiştir. Haziran 2023 sonunda yakın izlemedeki kredilerin artmış olduğu görülmüştür. **Yakın izlemedeki krediler, Aralık 2022'de 684,6 milyar TL'den Haziran 2023'de %22,8'lik artışla 840,6 milyar TL'ye yükselmiştir.** Aynı dönemde yakın izlemedeki krediler içindeki yeniden yapılandırılan kredilerde ise **%19,2 artış olmuştur.** Bu durum bize yapılandırma dışı kalan yakın izlemedeki kredilerden, yapılandırılan yakın izlemedeki kredilere bir geçiş olduğunu göstermektedir. Yeniden yapılandırma çalışmaları kapsamında Temmuz 2021'de küçük ölçekli kurumlar için üst sınır olan 25 milyon TL toplam nakit ve gayri nakdi risk, 100 milyon TL'ye yükseltilmiş olup, küçük ölçekli firmaların borçlarının 100 milyon TL'ye kadar olan kısmının yeniden yapılandırılması hedeflenmektedir. Bu kapsamda yeniden yapılandırmaların ve yakın izlemedeki kredilerin miktarının artmaya devam etmesi beklenmektedir.

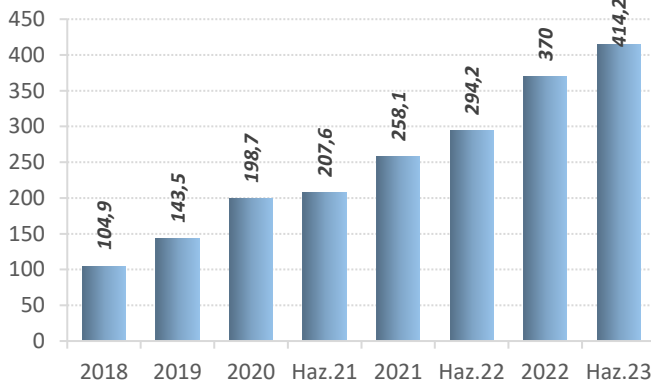
BANKACILIK SEKTÖRÜ – TAHSİLİ GECİKMiŞ ALACAKLAR

Haziran 2023 itibarıyla bizim hesaplamalarımıza göre bulduğumuz TGA tutarını BDDK'nın açıkladığı bankaların toplam özkaynak tutarına oranladığımızda, **TGA hacminin bankaların toplam özkaynaklarının %11,1'ini oluşturduğu, yakın izlemedeki krediler dahil edildiğinde ise söz konusu oranın %60,9'a çıktığı görülmektedir.** Sadece yeniden yapılandırılan krediler ile TGA'lar dikkate alındığında ise, söz konusu oran %31,8'e ulaşmaktadır. Elbette ki yeniden yapılandırılan kredilerin hepsinin TGA'ya düşmesi söz konusu olmayacaktır. Ancak, içinde bulunduğumuz ekonomik koşullarda TGA oranının daha yüksek olmasını beklemek yanlış olmayacaktır.

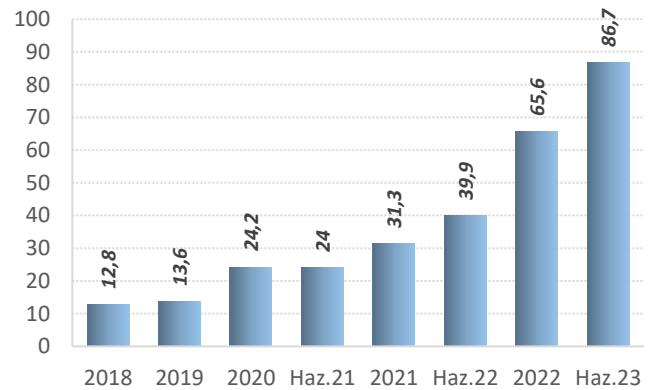
TFRS 9 Kapsamında Ayrılan Karşılıklar Artmaya Devam Ediyor

Bununla birlikte bankaların ayırdıkları beklenen zarar karşılıkları da artmaya devam etmektedir. 2023 yılının ilk 6 ayında beklenen zarar karşılıkları %12,0 artış göstermiştir. Bu artıştaki en önemli kalem bankaların raporlama döneminden sonraki 12 ay içinde temerrüde düşmesi mümkün alacaklar için ayırdığı karşılıklardır. Bu rakam ilk 6 ayda %32,2 artış göstermiştir. Bu durum bize bankaların son dönemde daha ihtiyatlı davrandığını göstermektedir. Ayrılan karşılıkların son bir yıllık artışı ise daha dikkat çekicidir. Bankaların raporlama döneminden sonraki 12 ay içinde temerrüde düşmesi mümkün alacaklar için ayırdığı karşılıklardaki bir yıllık artış %117,3 iken, kredi riskinde önemli artış olan müşteriler için ayırmış olduğu karşılıklardaki artış %47,6 olarak gerçekleşmiştir. TFRS 9 kapsamında ayrılan bu karşılıkların toplam kredilere oranı 2022 yıl sonu itibarıyla %3,01 olarak gerçekleşmiştir. Bu oran 2018 yılından bu yana gerçekleşen en yüksek oran olarak gerçekleşmiştir.

Şekil 6. Beklenen Zarar Karşılıkları (Milyar TL)



Şekil 7. 12 Ay Beklenen Zarar Karşılığı (Milyar TL)



Temmuz 2019 da Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun "Karşılıklar, teminatlar ve kayıttan düşme" başlıklı 54 üncü maddesinde bankaların "kayıttan silmeye ilişkin uygun politikaları oluşturmak ve uygulamak, bunları düzenli olarak gözden geçirmek, tüm bu hususları icra edebilecek gerekli yapıları tesis etmek ve işletmek kaydıyla" TFRS'ye göre kredilerini kayıtlarından düşebilmelerini hüküm altına almıştır. Bu düzenleme sonrasında aktiften silinen kredilerde ciddi artışlar olduğu gözlenmiştir. 2019 yılı ve sonrasında aktiften silinen ve Varlık Kiralama Şirketlerine satış ile kayıtlardan düşülen yaklaşık 100 milyar TL'lik alacak olduğu tahmin edilmektedir.



İstanbul Uluslararası Derecelendirme Hizmetleri A.Ş.

Esentepe Mah. Büyükdere Cad. Müselles Sok. Onur İş Merkezi No:1/2

Şişli / İSTANBUL

Tel: 0212 272 01 44

Fax: 0212 257 54 85

Bu rapordaki bilgiler ve yorumlar, kamuya açık, güvenilir olduğuna inanılan kaynaklardan temin edilen bilgilerden derlenmiştir. Bununla beraber, bu raporda geçen bilgilerin kullanılması veya bu raporun yararlandığı kaynaklardaki hata ve eksikliklerden doğan bilgilerin kullanılması sonucunda yatırımcıların uğrayabilecekleri doğrudan ve/veya dolaylı zararlardan İstanbul Uluslararası Derecelendirme Hizmetleri A.Ş. sorumlu tutulamaz. Bu raporlar hiçbir şekilde menkul kıymetlerin alımı veya satımı konusunda tavsiye olarak yorumlanmamalıdır. Kullanan ancak kendi bilgi, inisiyatif ve değerlendirmesi ile hareket edecektir.
